

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรใน อบต. อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการคือ เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อศึกษารูปแบบการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชน และเพื่อศึกษาระดับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพประชากรตัวอย่าง พบว่า ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 42 - 57 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรสและยังอยู่ด้วยกัน และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 12,000 บาท
2. รูปแบบการใช้จ่ายเงินกู้ยืมโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรใน อบต. อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า ประชากรตัวอย่างให้ความเห็นว่าใช้เงินซื้อเครื่องมือหรือวัสดุในการประกอบกิจการของกลุ่มในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก
3. ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกร พบว่าประชากรตัวอย่างให้ความเห็นว่าในภาพรวมปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการตลาดของกลุ่มมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนปัญหาและอุปสรรคด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยที่ลดหลั่นกันไป โดยปัญหาและอุปสรรคด้านการรวมทุนของสมาชิกกลุ่มโครงการเศรษฐกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด
4. ความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินจาก อบต. ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่าประชากรตัวอย่างให้ความเห็นว่าในภาพรวมความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง โดยสมาชิกกลุ่มได้รับเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนอื่นจากผลกำไรที่ใช้เงินกู้ยืมโครงการเศรษฐกิจชุมชนลงทุน (มีรายได้เพิ่มขึ้น) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

5. การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด จำแนกตามรูปแบบการกู้ยืมของกลุ่มและจำแนกตามปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

5.1 ระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด เมื่อจำแนกตามรูปแบบการกู้ยืมของกลุ่ม พบว่า ระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 ระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด เมื่อจำแนกตามปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม พบว่า ระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. มีประชากรตัวอย่างจำนวน 38 คนได้ให้ข้อคิดเห็น / ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับรูปแบบการกู้ยืมโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม และความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกร พบว่า

6.1 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่ม พบว่า ประชากรตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจชุมชนทำให้กลุ่มมีอาชีพและมีรายได้ ไม่ต้องกู้ยืมเงินนอกระบบที่มีดอกเบี้ยสูง มีความถี่มากที่สุด รองลงมาได้แก่ โครงการเศรษฐกิจชุมชนช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีการเรียนรู้ในการทำงานกลุ่ม เช่น การแบ่งงาน การประชุม และช่วยให้เกิดความสามัคคีในชุมชน

6.2 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม พบว่า ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวงเงินที่ อบต. อนุมัติให้กู้ยืมน้อย ไม่เพียงพอที่จะทำให้กลุ่มมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาครัฐยังให้การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ในอาชีพกับกลุ่มที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนน้อย

6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการกู้ยืมของกลุ่ม พบว่า ข้อเสนอแนะให้ อบต. จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมบัญชีเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้

กลุ่มสามารถกู้ยืมเงินในวงเงินที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งจะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีความถี่มากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง ผลการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรใน อบต. อำเภอเมือง จังหวัดตราด สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้พบว่าประธานกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 42 – 57 ปี และส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษา

เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า สถานภาพของประชากรตัวอย่างดังกล่าวทั้ง 3 ประการ ข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพรัตน์ ตั้งกิตติถาวร (2549) ซึ่งได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 80.10) มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี (ร้อยละ 40.56) และมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 45.48)

และเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับประชากรตัวอย่างที่ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 42 – 57 ปี และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าจังหวัดตราดในอดีตประมาณ 35 – 50 ปี ที่ผ่านมาประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสทางการศึกษา ประกอบกับระบบการศึกษาไทยในอดีตกฎหมายได้บัญญัติให้ประชาชนเรียนภาคบังคับเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น จึงส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น ซึ่งเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก สอดคล้องกับข้อมูล เกษม วัฒนชัย (2542 : 14) ที่พบว่าอัตราการเรียนของประชากรไทยในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษายังอยู่ในระดับต่ำ และยังคงสอดคล้องกับข้อสังเกตของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539 : 30,อ้างถึงใน จินตนา สัจจามันท์.2549:6) ที่ตั้งข้อสังเกตว่าการที่ไทยขาดแคลนแรงงานฝีมือระดับสูงเนื่องจากการขาดการวางแผนการศึกษาระยะยาวในการผลิตบุคลากรให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาประเทศ แผนการศึกษาส่วนใหญ่

เป็นเชิงรับมากกว่าเชิงรุก คือ วางแผนตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มากกว่าการวางแผนแก้ปัญหาระยะยาว

2. รูปแบบการกู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรใน อบต. อำเภอเมือง จังหวัดตราด กลุ่มได้ใช้ซื้อเครื่องมือหรือวัสดุในการประกอบกิจการของกลุ่ม ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรกนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีมูลเหตุมาจากระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชน พ.ศ. 2541 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ได้กำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะมีสิทธิกู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ต้องเป็น กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกร และได้กำหนดเงื่อนไขว่ากลุ่มที่ต้องการขอกู้ยืมเงินทุน จะต้องเสนอ เป็นโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน มีแผนการชำระคืนที่แสดงปรากฏไว้ในโครงการที่ชัดเจน ดังนั้นจึงมีประชาชนบางส่วนที่เคยต่างประกอบอาชีพของตน ได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้น โดยมี จุดประสงค์ที่จะขอกู้ยืมเงินทุนปลอดดอกเบี้ยเป็นระยะเวลา 5 ปี ใช้เป็นทุนประกอบกิจการของกลุ่มตามโครงการที่สมาชิกกลุ่มร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ กำหนดแผนงาน/โครงการ และขอบังคับ กลุ่ม เพื่อให้ประกอบเป็นหลักฐานการเสนอขอกู้ยืมเงินจาก อบต. ซึ่งเงินทุนหมุนเวียนที่กู้ยืมมา ในระยะเริ่มแรกในการประกอบกิจการของกลุ่ม จึงจำเป็นต้องนำเงินทุนส่วนใหญ่ไปซื้อเครื่องมือ หรือวัสดุในการประกอบกิจการของกลุ่ม

3. ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจ ชุมชนจาก อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีปัญหาและอุปสรรคทุกด้านในระดับปาน กลาง โดยปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดของกลุ่มมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก ส่วนปัญหา อุปสรรคด้านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกันลดหลั่นกันไป ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของโครงการเศรษฐกิจชุมชนสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน พึ่งตนเอง ประเวศ วะสี (2541) ที่กล่าวว่าเศรษฐกิจชุมชนทุกสาขาของชุมชนและหมู่บ้านนั้นต้อง ดำเนินอยู่บนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม คำนึงและ ยั่งยืน เป็นการผลิตที่เลี้ยงชีวิตครอบครัวและชุมชนได้อย่างเพียงพอ ส่วนเกินแห่งผลผลิตจะเป็น เศรษฐกิจแห่งการแลกเปลี่ยนซื้อขายหรือแปรรูปตามกำลังและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งลักษณะ 5 ประเภทของเศรษฐกิจชุมชนได้แก่ เป็นเศรษฐกิจสำหรับคนทั้งมวล ไม่ใช่เศรษฐกิจที่สร้างความ ร่ำรวยให้คนส่วนน้อย แต่ทั้งคนส่วนใหญ่ให้ยากจน มีพื้นฐานอยู่ที่ความเข้มแข็งของชุมชน มีความเป็นบูรณาการ คือ ไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจโดด ๆ แต่เชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม ร่วมกันไป อยู่บนพื้นฐานความเข้มแข็งของตนเอง เช่น การเกษตร หัตถกรรมไทย อุตสาหกรรม เกษตร สมุนไพร อาหารไทย การท่องเที่ยว เหล่านี้ล้วนอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นจุดแข็ง

ของไทยที่คนอื่นไม่มี และมีการจัดการและนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อเติมความก้าวหน้าให้แก่เรื่องพื้นฐาน ทำให้มีพลวัตอย่างไม่หยุดนิ่ง

เป็นไปตามที่ มงคล ด้านธานินทร์ (2541) ได้กล่าวไว้ว่าการดำเนินการเศรษฐกิจชุมชน จะทำได้โดยรวมกลุ่มแล้วทำการผลิต แปรรูป แลกเปลี่ยนสินค้า ค้าขาย หรือบริการต่างๆ สิ่งที่ต้องทำให้ชาวบ้านเกิดการรวมกลุ่มก็เนื่องจากว่าชาวบ้านมีระดับการทำมาหากินต่างกัน บ้างก็อยู่ที่ระดับพอมีพอกิน และบ้างก็อยู่ที่ระดับการค้า ดังนั้นการรวมกลุ่มกันผลิต จึงอาจเป็นไปได้ด้วยความตั้งใจ เพื่อให้เกิดความพออยู่พอกิน เพื่อความพึงพอใจ เพื่อให้คุ้มกับการลงทุน และเพื่อกำไร และการรวมกลุ่มเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้ ถือว่าเป็นการรวมตัวในระดับล่างสุดของสังคม ดังนั้นการร่วมกันทำงานก็เพื่อให้เกิดผลให้คนมีความสุข เมื่อต่างพึงพอใจแล้วก็จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และปัจจัยต่อไปนี้อาจเป็นปัจจัยที่จำเป็นที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ ดังนั้นจึงควรให้ความสนใจเป็นอันดับต้น ๆ เพราะหากละเลยจะทำให้กิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนเกิดขึ้นได้ยาก และไม่ยั่งยืนด้วย โดยมีปัจจัยที่จะต้องพัฒนา คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น การพัฒนาผู้นำเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ การพัฒนาชาวบ้านและการพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น การพัฒนากลุ่ม/องค์การชุมชน การพัฒนาพื้นฐานเศรษฐกิจและการพัฒนาพื้นฐานกายภาพ เมื่อได้เหตุผลปัจจัยทั้ง 4 ข้างต้นแล้ว กระบวนการเศรษฐกิจชุมชนก็พร้อมที่จะดำเนินการได้ ซึ่งในการนี้จะเห็นกิจกรรมการผลิต การบริโภค การแปรรูป และการขาย ดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรมและหากพื้นที่ใดมีปัจจัยที่จำเป็นยิ่งพร้อมแล้ว ก็อาจดำเนินการกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนได้เลย แต่ในความเป็นจริงคงหาพื้นที่ที่มีความพร้อมยาก คืออาจมีปัจจัยบางอย่างที่ยังไม่ดีพอ ก็จำเป็นต้องพัฒนาปัจจัยนั้นๆ ก่อนและจึงค่อยดำเนินการผลิตต่อไป

สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญจง ขาวสิทธิวงศ์ และคณะ (2546 : 41) ได้ศึกษาเรื่องโครงการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชนภายใต้แผนงานด้านชุมชน การประเมินผลในภาพรวมของประเทศ สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนต่อโครงการอยู่ในระดับปานกลาง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนิท ผัดเวียง (2546 : ง) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของ อบต. เขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมให้ประชาชนใช้แนวทางเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองของ อบต. ผู้นำชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ เศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองไม่มากนัก ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลต่อความสามารถในการ

นำเอาแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และถ่ายทอดความรู้ให้ประชาชนนำไปปฏิบัติ

อบต. ส่วนใหญ่ยังมีแผนงาน/โครงการ ตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองน้อยมาก ขาดการสนับสนุนงบประมาณในด้านนี้ นอกจากนี้ยังพบว่าขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองให้แก่ประชาชน ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ราชการส่วนกลางและภูมิภาค มีกิจกรรมส่งเสริม/สนับสนุน แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองน้อย นอกจากนี้กลไกการบริหารในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยให้ อบต. เกิดการทำงานที่คล่องตัว มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองเท่าที่ควร

และยังสอดคล้องงานวิจัยของ นพรัตน์ ตั้งกิตติถาวร (2549 : 66-67) วิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองกรณีศึกษา อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาสรุปได้ว่าปัญหาและอุปสรรคของท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มีปัญหาและอุปสรรคในระดับปานกลาง โดยด้านการรวมทุนของกลุ่มสมาชิกมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก

ส่วนปัญหาและอุปสรรคของท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของแต่ละกลุ่มในแต่ละด้าน มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มอาชีพ และกลุ่มผู้นำชุมชน มีปัญหาและอุปสรรคในด้านการรวมทุนของกลุ่มสมาชิก มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีบางประเด็นที่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ คือ มีความแตกต่างในปัญหาและอุปสรรคด้านการรวมทุนของสมาชิกกลุ่มโครงการเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผู้วิจัยเห็นว่ามีมูลเหตุจากการกั๊กเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชน พ.ศ. 2541 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดข้อยกเว้นกรณีที่เป็นโครงการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกร มีความเป็นไปได้สูงและไม่มีความเสี่ยงกับเงินที่กั๊กไว้ว่าจะสูญไป กลุ่มดังกล่าวจะไม่มีเงินสมทบก็ได้ ดังนั้นจึงส่งผลให้กลุ่มที่ขอกั๊กเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. บางกลุ่มไม่จำเป็นต้องมีการระดมทุนหรือหุ้นส่วนจากสมาชิกเพื่อเป็นเงินสมทบในการเสนอโครงการขอกั๊กเงิน ผลการวิจัยจึงมีปัญหาและอุปสรรคด้านการรวมทุนของกลุ่มสมาชิกมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

4. ความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กั๊กเงินกับ อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด ในภาพรวมมีความสำเร็จในระดับปานกลาง โดย

ความสำเร็จในด้านสมาชิกกลุ่มได้รับเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนอื่นจากผลกำไรที่ใช้เงินกู้ยืม โครงการเศรษฐกิจชุมชนลงทุน (มีรายได้เพิ่มขึ้น) มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกระทรวงมหาดไทยที่ต้องการให้ชุมชนทั่วประเทศมีเงินหมุนเวียนสำหรับเกษตรกรและกลุ่มอาชีพ เพื่อช่วยเหลือให้ประชาชนมีอาชีพที่มั่นคงและมีรายได้เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีชุมชนพึ่งตนเอง ประเวศ วะสี (2541) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจชุมชนไว้ว่า เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง หมายถึง การประกอบสัมมาอาชีพของชาวบ้านที่เน้นการร่วมมือกันในรูปกลุ่มกิจกรรมการเกษตร ต่อเนื่องการเกษตร และนอกภาคการเกษตรในระดับครอบครัว เพื่อพอกินพอใช้ และกิจกรรมกลุ่มอาจขยายสู่ระดับชุมชนและสู่ภูมิภาคในอนาคต ในการนี้เน้นจุดหมายเพื่อให้คนมีความสุขและชุมชนมีความเข้มแข็ง

ผู้วิจัยเห็นว่าสาเหตุที่ความสำเร็จโครงการเศรษฐกิจชุมชนมีความสำเร็จเพียงระดับปานกลาง มีสาเหตุหลายประการ สาเหตุประการหนึ่ง คือ เงินทุนกู้ยืมโครงการเศรษฐกิจชุมชนเป็นเงินทุนที่ทางราชการจัดสรรให้ มิได้เกิดจากการระดมทุนของราษฎรเอง จึงทำให้ขาดความรับผิดชอบในการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับที่ มงคล ด้านธานินทร์ (2541) ได้กล่าวไว้ว่าเงินทุนที่ได้จากการระดมทุนภายในหมู่บ้าน จากชาวบ้านผู้สนใจอย่างจริงจังในการผลิตและการแปรรูป จะถูกนำไปใช้อย่างสมเหตุสมผล มีความต่อเนื่องและไม่ค่อยเสียหายจากการคดโกงด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งผิดกับเงินทุนของรัฐสนับสนุนผ่านหน่วยงานราชการและเงินของภาคเอกชนที่จะถูกนำไปใช้อย่างไม่ระมัดระวัง เพราะชาวบ้านถือว่าไม่ใช่เงินของเขา

5. การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่กู้ยืมเงินโครงการเศรษฐกิจชุมชนจาก อบต. ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดตราด จำแนกตามรูปแบบการใช้เงินกู้ยืมของกลุ่มและจำแนกตามปัญหาและอุปสรรคของกลุ่ม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จะเห็นได้ว่าแม้ค่าเฉลี่ยของรูปแบบการใช้เงินกู้ยืมของกลุ่มและค่าเฉลี่ยของปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มโดยภาพรวมจะอยู่ในระดับปานกลางและมีลักษณะแตกต่างกัน ก็ส่งผลต่อระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537) ที่ได้กล่าวไว้ว่า หากไม่มีอิสรภาพ ไม่มีความสามารถ และไม่มีความเต็มใจแล้วไซ้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะไม่เกิดขึ้นเลย นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการดังกล่าวแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้ คือ ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน ประชาชนต้องไม่เสียเงินเสียทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าผลตอบแทนที่จะได้รับ ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์

สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้งสองฝ่าย และประชาชนต้องไม่รู้ลึกกระทั่งกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

และสอดคล้องกับ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้ คือ ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดจนความต้องการ ร่วมคิดหา และสร้างรูปงานและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาหรือสนองตอบตามความต้องการ ร่วมวางนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดการแก้ไขและสนองตอบความต้องการ ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงานร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้พบว่ารูปแบบการใช้เงินกู้ยืมรูปแบบต่าง ๆ และปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มด้านต่าง ๆ ซึ่งคาดว่าน่าจะส่งผลกระทบต่อระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างกัน ตามที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ แต่ผลการวิจัยพบว่าไม่มีความแตกต่างกัน ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าจะมีปัจจัยอื่นที่จะส่งผลกระทบต่อระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างกัน

6. ในปัจจุบันมี อบต. หลายแห่งในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดตราด ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ส่งผลให้เทศบาลตำบลดังกล่าวไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะรับผิดชอบบัญชีเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชนที่เคยดูแลอยู่ต่อไป เนื่องจากหน่วยงานมีสถานภาพไม่ตรงตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชน พ.ศ.2541 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 ที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ อบต. โดยเฉพาะ ขณะนี้กระทรวงมหาดไทยได้มีหนังสือแจ้งเวียนให้ทางอำเภอเป็นหน่วยงานดูแลบัญชีโครงการเศรษฐกิจชุมชนของ อบต. ที่ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลไปพลางก่อน ส่งผลให้กลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการกู้ยืมเงินไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หลังอนุมัติให้กู้ยืมแล้ว อบต. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้การสนับสนุนกลุ่มอาชีพและกลุ่มเกษตรกรให้มากขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะ ความรู้ในด้านอาชีพ รวมทั้งสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน หรือเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจที่ต้องการผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์
2. กระทรวงมหาดไทยควรแก้ไขปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชน พ.ศ.2541 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับกรณีที่ อบต. ยกฐานะเป็นเทศบาล ควรกำหนดให้เทศบาลทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบบัญชีเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชนของหน่วยงานเช่นเดิม เพราะขณะนี้กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดแนวปฏิบัติว่ากรณีที่ อบต. ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ให้โอนเงินในบัญชีเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชนของ อบต. แห่งนั้นในพื้นที่แต่ละอำเภอ ไปให้ที่ทำการปกครองอำเภอ (งานการเงินและบัญชี) เป็นหน่วยงานดูแลรับผิดชอบบัญชีเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชนของเทศบาลตำบลแต่ละแห่งแทนไปพลางก่อน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้น่าจะเป็นแนวทางให้ อบต. ใช้เป็นแนวทางในการวิจัยผลการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจชุมชนในเขตพื้นที่ของ อบต.แต่ละแห่ง เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาโครงการเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งต่อไป
2. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่ารูปแบบการใช้จ่ายเงินกู้ยืมที่แตกต่างกัน ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลต่อระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างกัน ผู้ที่จะวิจัยในเรื่องนี้ควรไปศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อระดับความสำเร็จของโครงการเศรษฐกิจชุมชน